

Motion till riksdagen

1987/88:Fi27

av Alf Svensson (c)

med anledning av prop. 1987/88:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1988/89, m. m. (kompletteringsproposition)

Sammanfattning

Den ekonomiska utvecklingen måste vara socialt ansvarsfull så att alla medborgare kan uppleva ökad livskvalitet. En välfärdsökning i Sverige omfattar betydligt mer än enbart ökad nationalprodukt. Det är angeläget att en god miljö och hushållning med naturresurserna ingår som mål för den ekonomiska politiken.

En kraftfull satsning på förebyggande åtgärder på social-, miljö- och hälsovårdens område skulle på några års sikt innebära ett minskat tryck på den offentliga sektorn.

För att klara angelägna sociala behov och samtidigt öka människors valfrihet och livskvalitet måste alternativ till den offentliga verksamheten släppas fram. Kds familjepolitik har exempelvis en sådan inriktning.

Den svenska ekonomin står inför stora problem. Den under flera år snabbare pris- och kostnadsstegringen i Sverige i jämförelse med omvärlden slår nu igenom i ett accelererande bytesbalansunderskott. De problem som årets finansplan och kompletteringsproposition uttrycker oro över är således inte nya utan har varit tydliga de senaste tre åren.

Kristdemokratiska samhällspartiet avvisar en ekonomisk politik som innebär att hög arbetslöshet accepteras för att den vägen få ned pris- och lönestegringstakten. Kds förordar en politik som försöker underlätta avtalsrörelserna, begränsa den inhemska efterfrågan, minska importbenägenheten i den privata konsumtionen, lägga om politiken så att den på sikt dämpar de offentliga utgifterna och, framför allt, ökar sparandet.

Åtgärder måste vidtas för att underlätta lönerörelsen 1989. Sänka marginalskatter, sänkt moms på maten, införande av vinstdelningssystem i företagen och en mer aktiv fördelningspolitik är några av de åtgärder kds föreslår.

För att uppmuntra hushållssparandet föreslås i motionen att avkastningen på sparande upp till 75 000 kr. skall var skattefritt. Någon form av privata investeringskonton bör införas som befriar sparade medel upp till ett visst belopp från inkomstskatt. Skatt tas däremot ut när medlen används till konsumtion. Särskilt bosparande för ungdomar och ökad opinionsbildning av skola och samhälle för ökat sparande föreslås också i motionen. Bostadssparandet för ungdom skall göra det möjligt spara med skatteavdrag på upp till ett halvt basbelopp per år. Dessa medel får senare tas ut för investering i egen bostad utan att tas upp till beskattning.

Kds vill i ett längre perspektiv överföra beskattningen av arbetskraft till beskattning av energi, råvaror, maskiner och kapital. Ett steg i den riktningen tas i denna motion genom att kds vill avskaffa den allmänna löneavgiften som arbetsgivarna betalar och i stället höja energiskatterna.

Kristdemokraternas budgetalternativ rymmer förslag som förbättrar fördelningsspolitiken. Trots ett ekonomiskt besvärligt läge anser kds att det finns vissa möjligheter till omfördelningar inom budgeten. Pensionärerna, barnfamiljerna, främst de med ena maken deltids- eller hemarbetande, människorna i u-länderna och skolbarnen gynnas i kds budgetalternativ. Ökade resurser till regionalpolitiska insatser och miljöförbättrande åtgärder anvisas också.

Den genomgripande översyn av skattesystemet som nu pågår i den parlamentariska skatteutredningen, RINK, kommer inte att vara klar förrän inför beskattningsåret 1990. Därför krävs nu att skatteskalen för 1989 fastställs. Kristdemokraterna förordar att marginalskatterna sänks med 5 procentenheter ned till 45 % i inkomstlagen upp till 150 000 kr. Därmed minskar också värdet av underskottsavdragen i motsvarande grad, vilket är positivt i nuvarande stabiliseringspolitiska läge.

Svensk ekonomi befinner sig i ett tillstånd av överhettning. Den nödvändiga åtstramningen måste bäras av såväl den offentliga som den privata sektorn. Inom den privata sektorn får både näringslivet och hushållen solidariskt medverka för att uppnå samhällsekonomisk balans och finansiera marginalskattesänkningarna. De kollektiva löntagarfonderna skall avvecklas, anser kds. Vinstdelningsskatten bör dock tillfälligt fortsätta även under 1989. På detta sätt får näringslivet bidra till den erforderliga åtstramningen, medan hushållen bidrar genom en tillfällig momshöjning. Höjda energiskatter bör också bidra till att finansiera sänkningarna av inkomstskatterna.

För att dra in likviditet i den svenska ekonomin föreslår kds också att hushåll och bostadsföretag uppmuntras att snabbare betala tillbaka bostadslån genom en rabatt på förtida amortering. Den förhållandevis kraftfulla åtstramning som kristdemokraterna anser nödvändig förväntas förbättra bytesbalansen så att Sverige skall få möjlighet att under den pågående högkonjunkturen amortera på den stora utlandsskulden.

1. Förvaltar**s**kapsekonomi

Kristdemokratiska samhällspartiet, kds, vill arbeta för ett samhälle som genom ett ansvarsfullt förvaltarskap förenar frihet och solidaritet i en ständigt strävan att uppnå balans mellan individer, grupper och samhälle.

Den ekonomiska politikens mål

Alltsedan andra världskrigets slut har målen för den ekonomiska politiken angivits vara full sysselsättning, stabilt penningvärde, hög ekonomisk tillväxt, jämn fördelning av levnadsstandarden och balans i utrikesbetalningarna. Under senare år har också regional balans medtagits som ett av målen. Kds instämmer i dessa målsättningar men anser dem vara otillräckliga.

Från principiella och ideologiska utgångspunkter är det angeläget att de resurser som finns, mänskliga liksom materiella, utnyttjas på ett ansvarsfullt sätt. Den ekonomiska politiken får dock inte ha som mål att till varje pris maximera tillväxten. En välfärdsökning i Sverige omfattar betydligt mer än enbart ökad nationalprodukt. Den ekonomiska utvecklingen måste vara socialt ansvarsfull så att alla medborgare kan uppleva ökad livskvalitet.

Det är nödvändigt att livskvalitetsfrågorna prioriteras i den ekonomiska politiken. Dit hör t. ex. en god arbetsmiljö, god fysisk miljö och en trygg familjemiljö. Trasiga familjemiljöer, otillräcklig miljöpolitik och drogproblem har stora negativa effekter på samhällsekonomin. Därför skulle en kraftfull satsning på förebyggande åtgärder på familjepolitikens, miljöpolitikens, alkoholpolitikens, skol-, kultur- och arbetsmarknadspolitikens samt hälsovårdens område på några års sikt skapa ett minskat tryck på den offentliga sektorn, och därmed minska de offentliga utgifterna samtidigt som den enskilda människans livskvalitet ökade. Ekonomiska satsningar på förebyggande åtgärder av denna karaktär kan på kort sikt medföra en långsammare ökning av BNP, men är på längre sikt tillväxtfrämjande.

För att skapa goda livsvillkor för dagens och morgondagens generationer krävs ett ökat sparande och ett effektivt ekonomiskt system. Därför är det nödvändigt att satsa på utbildning och forskning, att reformera skattesystemet så att arbete, initiativ och sparande uppmuntras. En sådan politik leder också till en positiv ekonomisk tillväxt.

God miljö och hushållning med naturresurserna

Den ekonomiska politiken får inte isoleras från dess konsekvenser för miljön och från det faktum att jordens naturresurser är begränsade. Den samhällsekonomiska målsättningen bör vara en till alla delar god livsmiljö för människorna.

Efterkrigstidens snabba ekonomiska och industriella tillväxt har haft negativa konsekvenser på den fysiska miljön. Försurningen, gifterna i vår miljö och rovdriften på naturresurser är resultatet av en politik där tillväxt prioriteras före livskvalitet och hälsa. Fortfarande släpper börsnoterade svenska företag ut hälsovådliga ämnen i människors dagliga livsmiljö.

Även den internationella solidariteten kräver en annan syn på den ekonomiska politiken. De industrialiserade ländernas enorma resursförbrukning leder till höjda priser på energi och råvaror, vilket drabbar u-länderna hårt då de inte har samma förmåga som i-länderna att ställa om sin produktion. En verklig internationell solidaritet kräver också ökade ansträngningar från Sveriges sida när det gäller överföring av resurser och teknologiskt kunnande till u-länderna.

Det är mot ovanstående bakgrund angeläget att en god miljö och hushållning med naturresurser lyfts fram som mål, jämbördiga med de övriga, för den ekonomiska politiken.

Full sysselsättning är ett av de viktigaste målen för den ekonomiska politiken. Utifrån kristen förvaltarskapssyn har arbetet ett värde i sig. Även om den öppna arbetslösheten i Sverige är internationellt sett låg är det ökande antalet förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl ett bevis för att

Sverige i dag har ett stort problem på detta område. Vikten av ett meningsfullt arbete åt alla kan knappast överskattas. Politiken måste därför inriktas på att upprätthålla sysselsättningen.

Mot. 1987/88
Fi27

Valfrihet och livskvalitet

Den snabbt växande privata konsumtionen har starkt bidragit till underskott i bytesbalansen. Att den privata konsumtionsökningen i så stor utsträckning leder till underskott i bytesbalansen beror på en hög importbenägenhet. I stor utsträckning blir det resor, kapitalvaror och andra importprodukter som efterfrågas då köpkraften stiger. Genom förbättrade sparvillkor kan bytesbalansen förbättras. Men även en ökad valfrihet på traditionella offentliga serviceområden såsom barnomsorg, utbildning och sjukvård skulle medföra en mindre importbenägen privat konsumtion. Många skulle säkerligen vilja prioritera en del av sina disponibla medel för att förbättra sin barnomsorg, sina barns utbildning i olika avseenden och omsorgen om sina anhöriga om dessa valmöjligheter fanns.

Uppluckringen av offentliga monopol är dock angelägen främst för att öka människors valfrihet och livskvalitet. Mycket talar också för att en ökad konkurrens och valfrihet minskar samhällets kostnader för den offentliga servicen.

De ekonomiska problem Sverige brottas med kräver en återhållsam offentlig volymtillväxt de närmaste åren. Ett primärt mål är att vårdkrisen måste lösas. Detta kräver att alternativ till den offentliga sektorn ges utrymme att bedriva verksamhet under ekonomiskt rimliga villkor.

Miljö och ekonomi

Det är angeläget att miljöaspekterna finns med som en integrerad del av den ekonomiska politiken. De ekonomiska besluten och de styrmedel samhället förfogar över måste sträva mot en god livsmiljö. Kds politik syftar till att skapa sådana styrmedel att de ekonomiska avvägningar som görs inom marknadsekonomin bättre tar hänsyn till miljön och jordens begränsade resurser.

Kds menar att punktskatter, bidrag, avgifter m. m. ska användas som styrmedel. Därför föreslås i olika kristdemokratiska motioner bland annat införande av en freonskatt, omläggning av beskattningen på arbetskraft till beskattning av energi och råvaror, miljöskyddsförsäkringar etc. Dessutom anser kds att utsläppsavgifter bör införas. Därmed beskattas de förorenande utsläpp som håller sig under fastställda gränsvärden. Företagen får därmed ekonomiska incitament att ytterligare minska sina utsläpp. Utsläppsavgifter har dessutom ett stort pedagogiskt värde då de bidrar till att göra slut på vanföreställningen att tillåtna utsläpp inte medför några negativa miljöeffekter och därför ses som en gratis rättighet. Det gäller givetvis att avgifterna sätts på en sådan nivå att de verkligen innebär ett incitament till minskade utsläpp, utan att försätta företag i akuta ekonomiska problem.

Utsläppsavgifter och punktskatter får givetvis aldrig ses som ett argument att inte fortsätta ansträngningarna att skärpa gränsvärden eller upplevas av

företagen som en möjlighet att köpa sig fria från krav på bättre renings- teknik. Utsläppsavgifter ska ses som ett medel att ytterligare skynda på omställningen till ett miljövänligt samhälle.

Regeringen bör få i uppdrag att skyndsamt utveckla ett system för utsläppsavgifter och förelägga riksdagen förslag på detta område. Dessutom bör förslag utarbetas till hur den offentliga miljökontrollen i högre utsträckning kan avgiftsfinansieras. Avgifterna bör vara så utformade att de stimulerar dem som bedriver miljöfarlig verksamhet till förbättrade miljöförhållanden.

Fördelningspolitik

En mer rättvis fördelning av resurserna i samhället är angelägen. Det gäller inte bara mellan individer utan också mellan regioner i landet. Speciellt viktigt är att beakta fördelningspolitiken under år då besparingar och åtstramningar på olika områden är nödvändiga av statsfinansiella skäl.

För att nå en mer rättvis fördelningspolitik förutsätts en stabil ekonomi med låg inflation, full sysselsättning och en väl fungerande offentlig sektor. Under 1970-talets höga inflation omfördelades stora belopp från sparare och normalinkomsttagare till låntagare och höginkomsttagare. Erfarenheterna från detta årtionde visar att ett kraftfullt bekämpande av inflationen är en förutsättning för en rättvis fördelningspolitik. Även den enorma statsupplåning som skett i vårt land under de senaste tio åren har omfördelat stora belopp från skattebetalare till dem som lånat ut sina pengar.

2. Svensk ekonomi 1988 och 1989

Svensk ekonomi står nu inför en delvis ny situation. För att de ekonomiska balansproblemen som vårt land brottats med skall lösas krävs att kostnadsstegringstakten i vårt näringsliv kommer ned i en nivå som gör att svenskt näringsliv kan konkurrera med omvärlden. Den kostnadsfördel som devalveringarna 1981 och 1982 gav har tillsammans med de valutakursförändringar som skett under senare år maskerat den alltför snabba pris- och kostnadsstegringstakten i Sverige jämfört med omvärlden. Överhettningen i svensk ekonomi är nu det stora problemet för att kunna hålla nere lönestegringstakten och för att förbättra bytesbalansen. Skärpt konkurrens om den allt fåtaligare arbetskraften riskerar att driva upp löneökningarna över de 6 % som regeringen räknar med att löneavtalen skall stanna vid under innevarande år. Den internationella högkonjunkturen och den stigande privata konsumtionen i Sverige innebär att industrin är på väg att slå i produktions- taket. Sverige är på väg in i en liknande situation som rådde 1973–1974. De fulltecknade orderböckerna och konkurrensen om arbetskraften skapade då den uppåtgående spiral för priser och löner som ledde till de katastrofala kostnadsproblem som vi fortfarande brottas med.

Inflationen kan således komma att stiga mer än regeringens prognos på 5,3 procent. Att bytesbalansen är negativ under pågående högkonjunktur och dessutom accelererar, visar att vår industrisector är för liten för att bära

den nuvarande importen. Det är alltså inte bristande efterfrågan som är problemet utan att vi lever över våra tillgångar.

Tidigare fanns det tecken som tydde på en avmattning av världskonjunkturen under 1988. Allt tyder nu på att konjunkturen kommer att stå sig under 1988, och en avmattning sker först nästa år. Hur kraftig den blir och när den sker beror i hög utsträckning på den amerikanska ekonomin och vilken politik den nye presidenten väljer att föra. Mycket tyder dock på en viss åtstramning av amerikansk ekonomi, som också lider av överhettningssproblem och underskott i bytesbalansen. De kalkyler som i vintras pekade på ett oljepris kring 18 dollar per fat under de kommande åren har nu reviderats. I kompletteringspropositionen beräknas oljepriset till 16 dollar per fat. Dollarkursen beräknas till 5.90 SKR.

De överhettningstendenser som finns i svensk ekonomi, den allt för snabba prisstegringstakten och det accelererande bytesbalansunderskottet möts inte av några direkta åtgärder i regeringens kompletteringsproposition. De åtgärder som föreslås går i och för sig i rätt riktning men måste närmast betraktas som ett slag i luften. Interna stridigheter inom socialdemokratiet och den korta tid som återstår innan valet har tydligen inneburit att nödvändiga åtgärder får vänta. Priset för denna senfärdighet riskerar svenska folket att få betala genom ökade obalanser i ekonomin, vilket i sin förlängning kan leda oss in i ett läge motsvarande det vi hade i mitten av sjuttitalet. Riksbankens operationer på penningmarknaden under senare tid visar också att finanspolitiken i nuvarande läge inte är tillräckligt stram. Höjningen av tobaksskatten, indragen likviditet i näringslivet, skärpta regler för nyttjande av kontokort, höjd oljeskatt m. fl. åtgärder som föreslås i kompletteringspropositionen är åtgärder som vi kristdemokrater tidigare förespråkat eller anser vara nödvändiga i det läge vi befinner oss i. De är dock otillräckliga och innebär inte att ekonomin kyls ned på det sätt som nu är önskvärt.

3. Kristdemokratisk politik för ekonomisk balans

Kristdemokratiska samhällspartiets långsiktiga ekonomiska politik och budgetpolitik redovisas i de ekonomiska motioner som presenterats i januari 1988 (motionerna 1987/88:Fi224 och Sk485). Utvecklingen sedan januari och det faktum att riksdagen måste fastställa en skatteskala för 1989 kräver enligt vårt förmenande en rad konkreta åtgärder utöver de regeringen aviserat.

I avvaktan på att den skatteutredning som arbetar skall bli klar och den långsiktiga skattepolitiken slagits fast krävs att justeringar görs i skatteskalen. För att underlätta avtalsrörelsen 1989, motverka löneglidningen framöver och därmed bidra till en balanserad ekonomisk utveckling måste marginalskatterna sänkas. Fördelningspolitiska skäl och det stabiliseringspolitiska läget talar för skattesänkningar i de inkomstskikt där de flesta löntagare finns och där en marginalskattesänkning får viss effekt på räntebördan. Därför föreslår kds att grundbeloppet sänks från 20 % till 5 % för beskattningsbara inkomster mellan 70 000 och 75 000 kr., och från 20 % till 15 % för inkomster över 75 000 kr. Se tabellen:

Tabell 1. Skatteskala inkomståret 1989

Mot. 1987/88
Fi27

		Ink före grundavdrag (10 000 kr), tkr				
		-80	80-85	85-150	150-200	200-
Kommunal skattesats,	%	30	30	30	30	30
<i>1988 års skatteskala</i>						
Grundbelopp 1988,	%	5	20	20	20	20
Tilläggsbelopp 1988,	%	—	—	—	14	25
Tot marginalsatt 1988	%	35	50	50	64	75
<i>Kds alternativ, 1989</i>						
Grundbelopp 1989,	%	5	5	15	15	15
Tilläggsbelopp 1989,	%	—	—	—	14	25
Tot marginalsatt 1989,	%	35	35	45	59	70

En sänkning av marginalsatten till 45 % i inkomster upp till 150 000 kr. innebär också att ränteavdragen minskar i värde från 50 % till 45 %. Detta innebär att den skatteskala som vi kristdemokrater föreslår att gälla för 1989 både bidrar till en lugnare avtalsrörelse 1989 och till att dämpa konsumtionen och hushållens skuldsättning. I samband med den skatteöversyn som nu pågår bör hela inkomstskattesystemet och marginalsatteproblematiken ses över. Netto uppskattas denna reform till 8 000 milj. kr.

Fördelningspolitiska skäl talar dessutom för att särskilda åtgärder bör vidtas för att sänka marginalsatten för de barnfamiljer med barn under 16 år som har en deltids- eller hemarbetande make/maka, den s k tudelningsreformen. Det innebär att makarna får slå ihop sina inkomster och dela dessa mitt itu och skatta för hälften var. Överföringen från den ena maken till den andra begränsas till fyra gånger basbeloppet. Reformen innebär en marginalsattesänkning för de familjer som är mest i behov av en skattesänkning. Denna reform beräknas minska skatteinkomsterna med ca 700 miljoner kr.

Den överhettning vi upplever i den svenska ekonomin beror till stor del på den under flera år stegrande privata konsumtionen. Stigande import och sjunkande hushållssparande har blivit resultatet av den köpfest som pågått. Vi kristdemokrater anser det nödvändigt med en temporär momshöjning för att dämpa den privata konsumtionen och därmed också dämpa importen och förbättra vår bytesbalans. Därför föreslår vi en momshöjning med 2 procentenheter fr. o. m. den 1 juli 1988. En förutsättning för att vi kristdemokrater skall kunna acceptera en sådan åtgärd är att momsen differentieras. En skyndsamt genomförd momshöjning måste inom högst ett halvår följas av en sänkt matmoms med 10 procentenheter. En ytterligare differentiering kan också övervägas så att en högre moms tas ut av s. k. sumbärliga varor. Så snart det stabiliseringspolitiska läget så medger skall den generella momsen sänkas.

Innan utredningen om företagsbeskattningen är klar och kds fått stöd för sitt krav om en överföring av beskattningen av arbetskraft till beskattning av energi, råvaror, maskiner och kapital, bör vissa konkreta steg tas för att uppmuntra företag och hushåll till bättre hushållning med energi. Därför föreslås att den allmänna löneavgiften avvecklas helt (0,34 procentenheter). Vi vill också avveckla löntagarfonderna, varför den del av ATP-avgiften som går dit, 0,2 procentenheter, avskaffas. I stället bör energiskatterna höjas.

Utöver regeringens förslag till höjd oljeskatt med 75 kr. per kubikmeter förordar kds av miljö- och stabiliseringspolitiska skäl att energiskatterna

höjs enligt följande. Elskatten höjs med 1,3 öre per kWh, vilket inbringar 1 400 milj. kr., kolskatten med 30 kr. per ton, vilket inbringar 130 milj. kr., och oljeskatten med 125 kr. per kubikmeter, vilket inbringar 1 500 milj. kr. De sjunkande oljepriserna och den allt svagare dollarkursen innebär att energipriserna på fossila bränslen kommer att sjunka. Miljö- och stabiliseringskäl är därför starka motiv för den föreslagna skattehöjningen. Höjningarna bör ske fr. o. m. den 1 juli 1988.

De kollektiva löntagarfonderna måste avskaffas. Det stabiliseringspolitiska läget talar för att också näringslivet är med och finansierar marginalskattesänkningen och utdelningsreformen, varför vi föreslår att den s. k. vinstdelningsskatten bibehålls under 1989, trots att löntagarfonderna avvecklats. Vinstdelningsskatten som beräknas, med nuvarande vinstnivå i näringslivet, uppgå till 4 miljarder kr. får ses som en temporär åtgärd för att finansiera skattesänkningarna under 1989. I samband med att skatteöversynen är klar fr. o. m. 1990 får andra mer permanenta finansieringskällor sökas för att finansiera sänkta inkomstskatter.

De skattepolitiska åtgärder, utöver regeringens förslag, som kds förordar kan sammanfattas i nedanstående tabell (milj. kr.):

Tabell 2

Åtgärd	helår	budgetår
Sänkta marginalskatter	- 8 000	- 4 000
Tudelningsreformen	- 700	- 350
Bibehållen vinstdelningsskatt	+ 4 000	+ 2 000
Höjda energiskatter	+ 3 030	+ 3 030
Sänkta arbetsgivaravgifter	- 2 000	- 2 000
Höjd barnomsorgsavgift för arbetsgivarna	+ 1 600	+ 800
Höjd moms	+ 6 500	+ 6 500
Summa	+ 4 400	+ 5 950

Den budgetförstärkning/åtstramning som vi kristdemokrater vill göra skall till en mindre del användas för de reformer vi vill genomföra, vilka redovisas i motion 1987/88:Fi224, och för övrigt ses som en tillfällig åtstramning av ekonomin till dess världskonjunkturen vänder nedåt.

Kds ser det som angeläget att Sverige under goda år av högkonjunktur gör det möjligt att amortera på landets stora utlandsskuld. Förbättrad bytesbalans, som skulle uppnås med de åtgärder kds förordar, skapar utrymme för detta.

För att minska löneglidningen bör vinstdelningssystem införas i företagen. Eftersom vinstdelningen sker då vinsten uppstått innebär vinstdelningssystem att företaget och de anställda vet vilket utrymme som verkligen finns. I en särskild motion 1987/88:Fi226 "Medägande - inte fondcentralism" redovisas kds syn på vinstdelning och formerna för hur detta kan stimuleras.

För att uppmuntra investeringar inom näringslivet krävs att finanspolitiken, och inte penningpolitiken, står för den erforderliga åtstramningen av ekonomin. Lägre räntenivå skulle också underlätta avtalsrörelsen. Sänkt ränta är också angeläget ur fördelningspolitisk synvinkel, då bostadskostnaderna skulle sjunka och inflationen minska.

En sänkning av räntan kan ske genom att balans i utrikeshandeln uppnås eller genom att inflödet av kapital underlättas. Därför föreslår vi kristdemokrater att kraftfulla åtgärder vidtas för att skapa balans i utrikeshandelningarna, vilket skulle ge möjligheter till sänkt ränteläge och till återbetalning av de utlandsskulder som vi dragit på oss.

Ett avskaffande av valutaregleringen skulle underlätta kapitalrörelserna. En positiv effekt som skulle uppstå är att den svenska räntenivån sänks. En friare kapitalplacering mellan Sverige och utlandet skulle anpassa de svenska räntorna till den lägre internationella räntenivån. En avreglering som innebär att utländska placerare skulle ges möjlighet att köpa svenska kronobligationer skulle sänka den svenska långa räntan. Därför är det svårförståeligt att lättnader i valutaregleringen skett när det gäller utförsel av kapital ur Sverige, men inte när det gäller möjligheten för utlänningar att placera kapital i svenska statspapper.

Mot ovanstående bakgrund avvisar också kristdemokraterna den s. k. valpskatten, dvs. den utvidgade omsättningsskatten på handel med värdepapper, då den ökar kostnaderna för statens upplåning och driver upp räntorna. Skatten har också fått förödande kritik för sina tekniska och finansiella effekter från alla remissinstanser med kompetens på området. Regeringen har tänkt låta skatteintäkterna från denna "valpskatt" finansiera återställandet av devalveringseffekten för pensionärerna. I det kristdemokratiska budgetalternativet (motion 1987/88:Fi224) redovisar vi hur vi vill finansiera ökade insatser för pensionärerna, och då speciellt för de pensionärer som har den besvärligaste ekonomiska situationen.

Sparande

Regeringen har misslyckats med målsättningen att öka hushållens sparande. Sverige innehar nu ett föga hedrande världsmästerskap bland industriländerna när det gäller negativt hushållssparande.

Hushållens sparkvot minskade med ytterligare 2 procentenheter 1987, och en fortsatt nedgång förutses även 1988. I hushållens finansiella sparande beräknas minska med 20 miljarder kr. mellan 1986 och 1988. Hushållssparandet var minus 11,5 miljarder kr. 1987 och beräknas sjunka till minus 21,2 miljarder kr. 1988. Denna utveckling innebär en allvarlig belastning på bytesbalansen.

För att kunna öka investeringarna och förbättra bytesbalansen måste sparandet öka. Dessutom kräver den ekonomiska situationen för närvarande att privat konsumtion dras in. Det bästa sättet att klara detta borde vara att få människor att uppleva det meningsfullt att öka sitt sparande. Sparandet hos enskilda medborgare måste uppmuntras även av socialpolitiska skäl. En sparad slant innebär för många människor trygghet vid oförutsedda händelser.

Före 1976 hade den offentliga sektorn ett sparandeöverskott på 3–5 % av BNP. Regeringen har gett uttryck för att det är önskvärt att höja det offentliga sparandet till den nivån. Efter många år av enorma underskott inom den offentliga sektorn har situationen vänt. 1987 hade den offentliga sektorn ett finansiellt sparande på ca 39 miljarder kr. Nu förutser regeringen en minskning ned till ca 29 miljarder kr. Kds anser det inte självklart att det nödvändiga sparandet helt skall ske inom den offentliga sektorn. Det sparande som inte sker kollektivt inom den offentliga sektorn måste däremot ske i hushållssektorn. Där har sparandet emellertid sjunkit avsevärt mer än vad det offentliga sparandet samtidigt stigit.

Regeringens redan vidtagna åtgärder — införandet av allemanssparandet, höjt sparavdrag m. m. — har varit steg i rätt riktning. Detsamma gäller de ärligt återkommande möjligheterna till extra insättningar i allemanssparandet för att suga upp de pengar som blir disponibla ur det gamla skattesparandet. Trots dessa åtgärder, och trots en stigande privat konsumtion, har hushållssparandet fortsatt att minska. Hushållens sparkvot är nu negativ, dvs. vi lånar mer än vi lägger undan till sparande. Även om det kan ta en viss tid för människor att inse fördelarna med t. ex. allemanssparandet tyder utvecklingen på att ytterligare sparstimulerande åtgärder är nödvändiga.

De ytterligare sparstimulerande åtgärder som nu aviseras i kompletteringspropositionen är helt otillräckliga för att komma till rätta med det negativa hushållssparandet. En extra insättning på allemanssparandet på 5 000 kr. föreslås bli möjlig under perioden december 1988 till februari 1989 och samtidigt höjs taket för en allemanssparares totala nettosparande från 60 000 kr. till 75 000 kr. Nettoeffekten av allemanssparandet torde begränsas av att många insättare flyttar över medel från ett befintligt bankkonto till det skattesubventionerade allemanssparandet, särskilt när extrainsättningarna får göras.

Det är nu hög tid att gå över till mera generella sparstimulanser, som kommer även de ekonomiskt mindre aktiva till godo. Detta gäller inte minst pensionärer, som traditionellt har störst tilltro till banksparande och inte är vana vid skattetaktiskt betingade penningtransaktioner mellan olika konton.

Allemanssparandet är en skattebefriad sparform som konstruerats för att finansiera budgetunderskottet. Nackdelen med denna sparform utöver de ovan anförda är att pengarna kanaliseras utanför banksektorn, och därigenom snedvrids konkurrensen om spararna. Dessutom upplever många det svårt att hålla reda på vilka konton som är skattebefriade och vilka som inte är det. Statens behov av allemanssparandet ser nu ut att vara överspelat på grund av det sjunkande budgetunderskottet. Ett skattebefriat sparande är dock nödvändigt. Kds menar därför att ett sparbelopp på 75 000 kr. skall ha en skattefri avkastning, oavsett sparform.

I höjningen av sparavdraget som genomförts, från 800 kr. för ensamstående och 1 600 kr. för makar till 1 600 för var och en, är ingen rimlig kompensation för penningvärdesförsämringen under den tid som det gamla beloppet gällt.

Kds har under lång tid förordat en övergång till progressiv utgiftsskatt, bl. a. därför att detta skattesystem uppmuntrar sparandet. En modell för att nyttja utgiftsskattens principer i nuvarande skattesystem är att införa någon form av privata investeringskonton. På ett speciellt bankkonto skulle insättningar få göras av inkomster som ej beskattats. En gräns på förslagsvis ett basbelopp kan sättas. Så länge pengarna ligger kvar på kontot beskattas medlen ej. Pengarna beskattas däremot när de tas ut till konsumtion. Därigenom kan individen utjämna sin skatt över tiden och själv påverka sin marginalskatt. Liknande teknik praktiseras redan i dag i form av s. k. skogskonton.

I kompletteringspropositionen föreslås nu en ny sparform, ett ungdomsbosparande. Ungdomar mellan 16 och 25 år som sparar på ett konto i minst

tre år skall få rätt till en skattefri bonusränta på 3 % per år när behållningen på kontot uppgår till minst 5 000 kr. Ungdomarna skall dessutom få rätt till sparlån för bostads- och bostättningsändamål motsvarande tre gånger de ackumulerade nettoinsättningarna på kontot.

I sin bostadspolitiska motion 1987/88:Bo262 har kds föreslagit ett skatte-subventionerat bostadssparande för ungdom. Enligt kds uppfattning borde det uppgå till ett halvt basbelopp per år, som helt får dras av från beskattning. Detta ger en helt annan sparstimulans än regeringens föreslagna max. 800 kr. per månad som efter tre år skall berättiga till en bonusränta på 3 %. Dessa ackumulerade halva basbelopp per år skulle utan att behöva återföras till beskattning kunna användas vid köp av eget hem, bostadsrätt eller för upprustning av lägenhet som förvärvats som bostadsrätt eller innehas med hyresrätt.

Kds föreslår en ytterligare bostadspolitisk sparstimulans i syfte att dra in likviditet och förbättra balansen under budgetåret. Privatpersoner och bostadsföretag bör få möjlighet att från den 1 juli till den 31 december 1988 erhålla 15 % rabatt vid förtida amortering på statliga bostadslån. Det skulle alltså kosta 85 000 kr. att under perioden lösa ett lån på 100 000 kr. En sådan sparstimulans skulle framför allt dra in likviditet från grupper som bor i äldre bostadshus.

Via generösa skattebestämmelser skall den enskilde stimuleras att öka sitt sparande i aktier eller i andelar i aktiefonder. Sådant sparande bör upp till en viss nivå medföra avdrag på skatten och i stället beskattas när medlen tas ut till konsumtion. Denna sparform bör dock begränsas till personer som ej har någon större förmögenhet. Detta sparande bör kunna kanaliseras via kapitalmarknadsinstitutioner, som erbjuder individuellt ägda andelar och placerar medlen på aktiemarknaden.

En viktig faktor som förklarar det sjunkande hushållssparandet och den höga lånefinansierade konsumtion som skapar så stora stabiliseringspolitiska problem för svensk ekonomi är attityderna till sparande och pengar. Den generation som växt upp efter andra världskriget och ofta tillhör de köpstarka grupperna i samhället har inte vant sig på samma sätt som den äldre generationen vid att hushålla med pengar och spara för framtiden. Detta kan bero på dels den höga materiella standard som utvecklats, dels det ogynnsamma klimat som gällt för enskilt sparande. Dessutom har staten tagit på sig uppgiften att spara åt den enskilde för ålderdomen och för oförutsedda händelser.

För att vända utvecklingen mot ett ökat enskilt sparande måste marginalskatterna sänkas. Kds föreslår en sänkning av marginalskatterna med 5 procentenheter ned till 45 % i en skatteomläggning 1989 i väntan på den parlamentariskt sammansatta kommitténs (RINK:s) förslag till skattereform. Syftet är enligt direktiven att presentera ett förslag till en bredare skattebas med färre avdragsmöjligheter, lägre skattesatser, en mera enhetlig beskattning av kapital för att stimulera sparande och motverka skuldsättning, en rättvisare fördelning av skatten mellan arbete och kapital samt enklare regler.

Det är viktigt att slå vakt om det sociala skyddsnät vi har, men samtidigt finns det anledning att försöka finna mer direkta kopplingar mellan det

offentliga sparandet och det privata. Vinstdelningssystem på företagen i stället för kollektiva löntagarfonder är ett exempel på detta. Det är också nödvändigt att skola och samhälle bidrar till att skapa opinion för vikten av ett personligt sparande. Lyckoslantens gamla hederliga propaganda för "Spara" och mot "Slösa" borde kanske i någon form åter börja användas i grundskolan. Samhällsekonomin och de enskilda människornas privatekonomi är i behov av detta.

Mot. 1987/88
Fi27

Den kommunala ekonomin

Under 1970-talet växte den offentliga konsumtionen kraftigt. Under tiden 1970–1980 växte den med 3,2 % per år i volym medan BNP växte med 1,9 % per år. Härigenom steg den offentliga konsumtionens andel av BNP, räknat i 1980 års priser, från 25,8 % 1970 till 29,2 % 1980. Den offentliga konsumtionens snabba tillväxt under 1970-talet kan huvudsakligen hänföras till den kommunala sektorn.

En utveckling som innebär att den offentliga verksamheten under en längre tidsperiod tar i anspråk en allt större del av landets produktionsresurser är inte förenlig med strävandena att förstärka bytesbalansen och öka det finansiella sparandet i ekonomin. Politiken har därför sedan början av 1980-talet inriktats på att bromsa den offentliga sektorns tillväxttakt.

Enligt Kommunförbundet måste den primärkommunala sektorns konsumtion öka med 0,8 % per år fram till 1990 för att klara befolkningsförändringar och redan fattade politiska beslut. För landstingen blir motsvarande ökningstakt 1,2 % per år. För hela den kommunala sektorn krävs därför en arlig ökningstakt på 0,9 % per år. Långtidsutredningen (LU 87) räknar med en offentlig volymexpansion i sitt balansalternativ på 0,5 procentenheter, där kommuner och landsting får expandera med 1,0 procentenheter per år. Den offentliga konsumtionens tillväxttakt dämpades kraftigt under 1987. Under 1988 beräknas emellertid den offentliga konsumtionen åter öka i en snabbare takt, som för både stat och kommun ligger över vad som angavs i LU:s balansalternativ. Enligt RNB:s prognos ökar den offentliga konsumtionen med 1,1 % 1988. Även tidigare år har expansionen legat högre än vad som ansetts vara i enlighet med en balanserad samhällsekonomi.

Sedan 1985 har den kommunala sektorn uppvisat ett negativt finansiellt sparande. Nu ökar inkomsterna kraftigare än utgifterna under 1987, varför den kommunala sektorns finansiella sparandeunderskott stannade vid ca 2 miljarder, vilket är en förbättring med ca 4 miljarder jämfört med den preliminära nationalbudgetens beräkningar.

Kds delar den uppfattning som kom till uttryck i LU 87. Det nuvarande stabiliseringspolitiska läget kräver också en återhållsam inhemsk efterfrågan. Enligt vår mening bör därför LU 87:s bedömning ligga till grund för hur stort utrymme den offentliga sektorn bör få de närmaste åren.

Förutom det som ryms i den tillväxt som den offentliga sektorn kommer att stå för bör nya former av finansiering och skötsel av social verksamhet prövas och komplettera den offentliga. Kds familjepolitik tar exempelvis en sådan inriktning.

Kommunernas inkomster, då hänsyn är tagen till det höjda grundavdraget som riksdagen beslutat om, kommer att öka med 5–6 % under 1988 och 1989. Utgifterna beräknas öka med drygt 5 % under samma tid. Kommunernas skatteinkomster kommer att öka med 7 respektive 6 % under 1988 och 1989. Det finansiella sparandet i den kommunala sektorn kommer att försämrats något under 1988 beroende på den högre volymtillväxten, för att sedan förbättras 1989. 1989 uppskattas det finansiella sparandet för kommunerna till – 5 miljarder kr., vilket motsvarar 1,5 % av BNP. Nämnas kan att underskottet i mitten av 1970-talet uppgick till 3–4 % av BNP.

Kristdemokratiska samhällspartiet menar att kommunalskatteutjämningsystemet måste vara så utformat att det så långt som möjligt tar hänsyn till skillnaderna mellan kommunerna i form av skattekraft, arbetsmarknadssituation, åldersstruktur och geografiska olikheter. På längre sikt bör bidragssystemet förändras så att specialbidragen minskar i antal och medel i stället utgår som generella bidrag eller bidrag inom skatteutjämningsystemet. Med mer generella bidrag ökar kommunernas möjligheter att själv prioritera och anpassa verksamheten efter lokala förhållanden. Därmed kan säkerligen den kommunala verksamheten effektiviseras ytterligare. De förslag kds lagt i olika motioner skulle på väsentliga punkter förändra systemet i denna riktning.

Införandet av en beskattad vårdlön till föräldrarna med förskolebarn innebär i princip att de medel som i dag utgår som statsbidrag till barnomsorgen, 445 000 kr. per 15-grupp vilket gör 29 667 kr. per barn, i stället kommer att gå direkt till förskoleföräldrarna. Vårdlönen till första förskolebarnet blir i kds-förslaget 30 960 kr per barn. Ifall föräldrarna nyttjar kommunal barnomsorg får föräldrarna erlägga dessa pengar i form av barnomsorgsavgift.

Vad som dock är viktigt att poängtera i sammanhanget är konsekvenserna av det beslut som riksdagen fattade hösten 1985, som innebar att alla barn över 1,5 år skall ha möjlighet att erhålla plats i den kommunala barnomsorgen före år 1991. 55 000 nya daghems- och familjedaghemsplatser skall inrättas, och 170 000 barn skall beredas plats i den öppna förskolan och deltidförskolan. Ansvaret för denna barnomsorgsutbyggnad åvilar kommunerna. Detta skall genomföras samtidigt som kommunerna skall bromsa sin volymtillväxt till ca 1 %, enligt långtidsutredningen. Av det tillgängliga volymutrymmet beräknas barnomsorgsutbyggnaden ta i anspråk 1,0 % 1988. Samtidigt skall tidigare planer på att bygga ut äldreomsorgen, fritidssektorn, främja näringslivet, ordna arbetstillfällen åt ungdomarna etc. fullföljas ute i kommunerna.

På detta område finns en avgörande skillnad för kommunernas ekonomi mellan regeringens och kds politik. Kds familjepolitik ökar föräldrarnas valfrihet på barnomsorgens område och stärker barnfamiljernas ekonomi. Genom att införa vårdlön, avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader upp till vårdlönebeloppet, rätten för förälder att överföra upp till 4 basbelopp av inkomsten till den andra föräldern vid beskattningen och förslaget att acceptera alternativa barnomsorgsformer, kommer trycket på kommunernas barnomsorg att minska. I kds-motionen angående äldreomsorgen föreslås ett enhetligt personalrelaterat statsbidrag för äldreomsorgen kom-

pletterat med att kommunernas statsbidrag för KBT-kostnaderna höjs från 25 % till 50 %. Detta innebär vissa förändringar för skatteutjämnningssystemet.

Mot. 1987/88
Fi27

4. Budgetpolitiken

Kds budgetalternativ, som redovisas i motion 1987/88:Fi224, tar sikte på fördelningspolitiken. Dessutom anvisas förslag till att styra samhällsutvecklingen mot ökat sparande och resurshushållning. De omfördelningar och åtgärder som kds förespråkar i den motionen och i de förslag som redovisas i denna motion utifrån det stabiliseringspolitiska läget innebär att samhällsekonomin styrs mot ökad balans.

Om utvecklingen så skulle kräva kan budgeten ytterligare förstärkas genom utförsäljning av vissa statliga företag, eller ytterligare delar av företag, som Procordia och Domänverkets dotterbolag. Dessutom skulle fler familj jordbruk bli livskraftiga om de fick köpa till kompletterande skog från Domänverket. Förutom sådana engångseffekter kan del av vinsten från Televerket dras in till statskassan. Lämpligt vore att använda engångsförstärkningar till de investeringsbehov som finns inom exempelvis SJ.

Hemställan

Med stöd av vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om målen för den ekonomiska politiken,
2. att riksdagen beslutar att godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som redovisas i motionen,
3. att riksdagen beslutar att godkänna de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som redovisas i motionen,
4. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till avveckling av valutaregleringen,
5. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till stimulerande av sparandet i enlighet med vad som anförts i motionen,
6. att riksdagen hos regeringen begär att skatteskalen för inkomståret 1989 får den utformning som föreslås i motionen.

Stockholm den 13 maj 1988

Alf Svensson (c)

